

Slovenski kmetovalec

V Celji, dné 5. maja 1893. leta.

Kako drevo raste.

„Le enkrat daj še majnik zlati,“
„Da gledam zorni tvoj obraz!“

Tako vskliknemo s pesnikom, ko po dolgi, ostri zimi zopet preblazeni solnčni žarki začnejo ogrevati premilo zemljo ter vsa njena bitja klicati na novo delavnost in vzbujati k novemu življenju. In kako se človeku širi srce, kako se mu iskré oči, kako polné preblazeni občutki vso njegovo bitje in nprav, ko zapusti zatemnelo svoje zimsko prebivališče ter stopi prvokrat zopet pod milo nebo, kako zamaknjen zré v jasne nebeške višave, od koder teče tok novega življenja. V neizrekljivi radosti sklepa roké in s celim srcem hvali Boga, da je še učakal te prečudne, nam neumljive prenovitve cele veličastne narave.

Tudi sadno drevo je zaslišalo božji glas. Njegova delavnost se začne. Popki se napnó, se širijo in predirajo svojo zimsko obrambo. Drevo poganja! Življenje z novega klije!

Iz cvetnih popkov razvije se cvet in sad, iz listnih listje, iz lesnih les. Zemlja se ogreva in korenine dobé zopet dosti hrane, ki po deblu in vejah hiti v listje, kjer se po uplivu solnčne svetlobe, gorkote in kisika preustroji tako, kakor drevo in njegovi posamezni deli zahtevajo ter se potem zopet malo gostejša vrača nazaj v mladike, veje, deblo in korenine. Sveži redilni sok kroži po vsem drevesu ter vsakemu delu donáša in oddava, kar v svojo rast in razvoj potrebuje.

Le prav malo časa mine in drevo stoji pred nami v vsem svojem dražestvu in veličastvu, v vsej svojej milobi in nežnosti, v prekrasni svoji zeleni in snežno beli obleki. Od vseh strani pa mu sedaj doni in odmeva veličastno radostni klic:

„Vseh vrtev si slava,“
„Vseh vrtev si kras!“

Koncem junija drevo v svoji rasti malo zastoji. Na vrhu mladik naredé se nekoliko krepkejša očesa, rast malo pojenja, drevo miruje nekoliko časa ter zbira novih moči. Okoli kresa pa začne zopet poganjati in sedaj tem bujneje in krepkeje, čem ugodnejše je vreme. Popolnoma razvito listje, večja toplota, daljši dnevi in mnogo na novo zraslih korenin vsak po svoje pripomo-

rejo, da drevo sedaj prav bujno raste ter se polagoma popolnoma razvije. Le huda suša in pa hladno, zeló deževno vreme ga včasí v tej rasti zadržujeta.

Nekatera sadna plemena poganjajo tudi še tretjekrat mesca avgusta. Druga zopet pa začno tega meseca že zoreti. Meseca septembra in oktobra je pa vse drevje dozorelo in življenje v njem pojema od dneva do dneva.

Listje rumeni. Hrana se pomika iz njega v popke, veje, deblo in korenine, kjer ostane kot zaloga za prihodnje leto. To izpraznjeno in izcrpljeno listje pa zgubi svojo barvo, oveni in s peceljem vred odpade. Zvunajna delavnost drevesa sedaj popolnoma preneha. V drevesu pa nekoliko zgoščeni, redilni sok še vedno kroži, donášajoč in oddavajoč hrano raznim drevesnim delom, ki se potem bolj utrdijo, ali kakor rečemo, olešene. Tako se drevo pripravi na bližajočo se zimo. Po zimi drevo počiva ter si nabira novih moči za novo delavnost, za novo življenje. Take daljše in krajše dobe počitka in miru so drevesom neobhodno potrebne.

Kdo bi pač v vsem tem čudovitem preustrojevanji in snovanji ne poznal neskončne modrosti Stvarnikove, ki je v tej prečudni delavnici, kateri pravimo priroda, vedel in znal vse tako urediti, da se vse med seboj vjema, združuje, podpira in sklepa.

„Skrivnostno snuje roka Tvoja.“

Tej skrivnosti pa človek ne more do dna. Pravo moč do življenja, tisto moč, ki na skrivnem deluje in stvarja, to moč zaslediti in opaziti se bode človeku težko kedaj posrečilo. Vse to je, kakor je! Priča pa nam dovolj o vsega-mogočnosti božji, ki se nam ravno tako veličastno kaže v gromu in blisku, kakor v najmanjši in najnežnejši bilki.

Ali se da mešan vinograd v vrste izravnati?

Gotovo se ti je, dragi slovenski vinogradar, ko si videl lepo v pravilne vrste nasajene vinograde kake grajščine ali sploh kakega premož-

nega veljaka, obudila želja, da bi bil tudi svoj skromni mešani vinograd v tako lepih in pravih vrstah zasajen, toda urivala se ti je nedvojbeno misel, da bi bilo to le težko, ali pa tudi celo nemogoče izvesti v tvojem vinogradu, ne da bi se celi vinograd ne prekopal in na novo v vrste zasadil.

Zopet ti je znabiti tvoj prijatelj, kateremu si razkril svojo željo, rekel, češ, kaj bi to, te lepe vrste v vinogradih ne pomagajo nič, jednostavno v vrste izravnati ali redovit vinograd nima nobene prednosti pred mešanim, kakor to, da je lepši videti! Toda ne ti, pa tudi tvoj prijatelj, je nista zadela. Tudi star mešan vinograd se da v vrste izravnati, ne da bi se moral ves prekopati in na novo zasaditi. Kakor gotovo vsak vinogradar ve, ljubi trta pred vsem osojne hribe in lege, dá, grozdje se le lepo razvija in zori, ako so mu topli žarki ljubega solnca pristopni. Ako hočeš vinograd v vrste prevesti, treba ti je najprvo vrstam določiti tako lego, da vsako solnce obseva. — To ti pokaže tako imenovana poldnevna črta, katero najdeš, ako opoldne vtakneš kol v vinograd in senca tega kola ti jasno pokaže poldnevno črto, katero si zaznamenuj. Vsporedno s to črto toraj lahko potegneš in zaznamenuješ druge črte ali vrste v primerni daljini eno od druge kar je odvisno od sorte trt in trtne odgoje. Ko imaš toraj tako redi ali vrste zaznamovane, počneš kopati grabe ali rove. Staro trsje, katero pride v vrste, se previdno odkoplje ter se rožje po rovu ali grabi enakomerno lepo razpelja. Tudi vse drugo trsje, katero je blizo grabe, lahko potegneš in pogrobaš v vrsto. Kjer pa ti starega trsja manjka, da vrst ž njim izpolniti ne moreš, ne kaže drugače, kakor da se prazni prostor z novimi sajenicami zasadi. Vse drugo trsje pa, katero se izravnati ne da, se izseka in odstrani! Samo ob sebi je umevno, da se to trsje najpopred z dobro, črno zemljo zasuje in še le potem pazljivo zakopa, in sicer tako, da stojé vse rozge enakomerno vsaksebi in da ne štrlé semtertja. Ravno tako je treba pri kolitvi biti pozornim, da vse kolje stoji lepo v vrstah, kar najložje izpeljamo, ako pri obeh krajih postavimo kol, ter še v sredi enega in potem celo vrsto na oko po teh kolih uravnamo. Sicer pa je to delo prosto in tako ednostavno, da ga bo vedel vsak vinogradar izpeljati, toraj mi ga natančneje opisovati ni potreba.

Sedaj toraj, dragi vinogradar, zadovoljila sva tvoji želji, da sva ti podala kratek pa jasen obris, kako lahko svoj mešani vinograd spre-

niš v vrstovitega; preostaje namā toraj še, da opovrževa tvrditev tvojega prijatelja, ki pravi, da vrstovit vinograd pred mešanim nobene prednosti nima. —

Že v začetku sem omenil, da solnce najbolj deluje, da se grozdje razvija in zori. Ako imaš toraj pravilen redovit vinograd, lahko ti toraj solnce trsje in grozdje od vseh strani obseva, kar pa pri mešanem zaradi sence ni mogoče. V vrste zasajeni vinograd se tudi ložje obdeljuje n. pr. pri kopanji, rezi, plečvi, vezi i. t. d. Kolikokrat mōra pri kopanji v mešanem vinogradu kopač svojemu tovarišu trs v stran držati, posebno ako sta dva trsa preblizo skupaj! In kolikokrat se še pa prigodi, da po neopreznosti pri delu udari kopač s krampom ali z motiko po trsu, ter mu polomi veznike, ali pa še tudi celi trs tako poškoduje, da ni več za rabo! — Tudi se v vrstovitem vinogradu pri kopi mnogo manj trsja izseka kakor pri mešanem. Velike vrednosti pa je vrstovit vinograd pri raznašanju gnoja, ker se kaj lahko med redovi gnoj raznaša, kar je pri mešanem le težko. Potem pa se tudi, kakor je pri nas to v navadi, zemlja izpod „žlaka“ za „sep“ hitreje in ložje spravlja pri vrstovitem kakor pri mešanem vinogradu. Največja korist od vsega tega je pa ta, da si s tem, ko si mešan vinograd spremenil v vrstovitega, cel vinograd prenovil in pomladil. A. J. Božič.

Drobtine.

(Divji kostanj) naredi najlepši vrh, ako se v kroni prav nič ne poreže. Čisto napačno je toraj mu prirezavati vrhe, češ, da se bode potem lepše razrastel. Skušnje učé, da tak v vrhu prirezan kostanj potem nikdar več pravilne in lepe krone ne naredi. Tudi če se konstanj presadi, se mu veje naj nikar ne prirežejo, pač pa se naj pregoste veje iztrebijo. Naj bi si vsi tisti, ki delajo nasade od divjih kostanjev to dobro zapomnili.

(Hrošči pridejo.) Mesca maja navadno pridejo iz zemlje hrošči ali kebrli. Če sodimo potem, da je bilo zadnja leta vse živo ogrcev ali podjedov, v zemlji, ki so nam delali veliko škodo, tedaj smemo letos prav mnogo hroščev pričakovati. Kako škodljiv je ta mrčes, to ve pač vsakdo. V zemlji živi kot ličinka 4 leta in ves ta čas vedno je in žré ter spodjeda rastlinstvo. Zato je pa potrebno, da te požeruhe preganjamo na vso moč. Na Tirolskem so hrošče do malega utrebili. In kako so to dosegli? Najbolj s tem, da so

občine davale primerna darila tistim, ki so jih zbirali. Tako se je na tisoče in tisoče hroščev vsako leto polovilo. Ako bi tudi pri nas občine tako ravnale, bi se v prav kratkem času ta mrčes tako utrebil, da bi nam potem prav nobene škode več ne delal, ne kot ličinka in ne kot hrošč. Loviti je pa hrošča kaj lahko. Po jutrih sede kakor premrli najrajši na hrastih, pa tudi na drugem drevju. Ako se drevo strese, pokapajo na tla in se poberó. Da se usmrtijo, se polijejo s kropom ali pa se pobijejo. Kure sicer početkom zeló hlastajo za njimi sčasoma pa se jim tako priskutijo, da jih ne marajo več. Mrtvi pa se zakopajo najbolje v kompostni kup ali pa tudi kam drugam. Otroci bi pri nas kaj lahko lovili hrošče, in če bi vedeli, da se bode poleg tudi par grošev zaslužilo, bodo to tudi radi in z veseljem storili. Občinski zastopi, ganite se in napovejte neusmiljen boj tem kvarljivcem! S prav neznatnimi troški storili bode te vsem občanom neizmerno dobroto.

(**Krtice ali poljske miši**) se preženejo, ako se v luknje natakne suknenih cunj, ki so se bile popred nekoliko v kamenem olju (petroleju) namočile. Miši baje tega duha ne marajo in odidejo.

(**Po trsnih uši**) je dosedaj okuženih vinogradov v okrajnem glavarstvu ptujskem od 6847 *ha* 3243 96 *ha*, mariborskem od 7589 *ha* 1767 60 *ha*, celjskem od 5079 *ha* 758 97 *ha*. Skupaj je tedaj od 19514 *ha* vinogradov v teh okrajih okuženih 5797 53 *ha*.

(**Mramorji**) delajo v spomladi gospodinjam mnogo preglavice, ko jim spodjedajo korenice od posajene zelenjadi po vitih. Pa jako težko je temu podjedu priti do živega. Najbolje še kaže jih kolikor mogoče poloviti. V ta namen se zakopajo v gredice lonci tako, da so nekoliko nižje, nego je površina gredic. Mramorji popadajo v lonce, iz katerih ne morejo več priti, ter se potem pomoré. Še bolje stori tisti, ki poišče njihova gnezda, kar človeku, ki je temu delu že malo privajen, ni ravno težavno. Mramorji namreč najraje naredé svoja gnezda pod ledino. Mesto pa, kjer je mramorjevo gnezdo, pozna se po tem, da se tamkaj trava vsled mnogih potov, ki peljejo v gnezdo, suši. Mesca junija najdemo v vsakem takem gnezdu 200—300 kakor listje zelenih jajčič, iz katerih se v sredi julija izvali mlada zalega. Do tega časa je toraj dobro in koristno iskati mramorjeva gnezda in zatirati mlado zalego. Navadno se dobi tudi samica, ki je v bližini gnezda na straži. Tudi gnojenje z apnom prežene mramorje, nad tem ko jih konjski gnoj le privabi.

(**Na Ljubnem**) bilo je dne 16. aprila drugo kmetijsko predavanje, pri katerem se je kazalo, kako je cepiti in kako potem nadalje s cepljenimi drevesi ravnati. Navzočih je bilo jako lepo število poslušalcev, kar gotovo priča, da zanimanje za sadjarstvo med ljudstvom vedno bolj raste. — Dosti poslušalcev je bilo tudi v Letuši dne 9. aprila, kjer je g. Jelovšek, živinozdravnik v Braslovčah predaval o živinarstvu.

(**Letina.**) Dosedaj obeta letina biti tako srednja. Ozimina je obče dobro prezimila in je tu in tam kaj lepa. Zelo pa ji škoduje huda spomladanska suša, vsled katere se ne more razvijati. Po nekaterih krajih, koder je suša še večja, kakor pri nas, je celo tako opešala, da so jo morali podorati. Detelja in trava le prav slabo raste, kajti povsod primanjkuje mokrote. Krme nam toraj leto ne obeta mnogo, vsled česar tudi živina v ceni močno pada. Jarina se je, ker je bilo vreme lepo in ugodno, povsod prav lahko posejala. Tudi krompir se je že posadil, sedaj pa se seje in sadi turšica. Vendar pa te setve le bolj slabo vspevajo, ker je zemlja preveč izsušena in tu in tam se je celo bati, da seme ne bode kalilo. Prav mnogo se je letos pri nas naredilo novih hmeljišč, od katerih si ljudje dosti prihodkov obetajo. Po vinogradih je zimski mraz precej škode naredil, vendar pa ne toliko, kakor l. 1890/91. Mnogo zlasti belega trsa pa se je moralo popipati, ker je bil popolnoma suh. Uzrok temu je trsna oslabeleost, ki pa zopet pride od strupene rose, ki učinja, da trs v rasti in zoritvi zaostaja in tako vedno bolj oslabeva. Tudi nekaterim drevesom je mraz škodoval, posebno marulicam in breskvam. Kar je pa drevja zdravega, je jako brštnato. Ako ne pride kaka posebna uima, smemo upati, da sadje dobro obrodi.

(**Škropljenje z bakrenim vitrijolom**) (galico) zoper peronosporo (strupeno roso). Natoči se v kad ali sod 100 *l* čiste vode, razdrobi se 1 *kg* bakrenega vitrijola v zeló drobne kosce, ki se obesimo v vrečici iz debelega platna in vtaknejo v vodo, kjer se že v nekaterih urah razstopé. Ako smo pridjali nekoliko vrele vode, se to še prej zgodi. Potlej vzamemo pol *kg* živega ali pa 1 *kg* ravnokar gašenega apna in mu dodamo precej vode. To apneno mleko moramo zdaj precediti in potlej pa počasi pomešati v ono razstoplino bakrenega vitrijola, na ta način namreč, da dobimo enakomerno, plavkasto in čisto tekočino, katera škroplilnic ne maši. To bakreno in apneno mešanico lahko napravimo tudi nekaj dni poprej, nego jo rabimo. Če smo vzeli doma le polovico

ali četrtingo vode, da smo ložje v vinograd nesli, treba je pa še v vinogradu dodati toliko vode, kolikor smo je doma premalo vzeli. Če vitrijol in apno nista popolnoma čista, treba je teh reči nekoliko več vzeti. S temi rečmi in s škropilnico se je treba že meseca marca in aprila preskrbeti, ker bode treba že meseca maja škropiti; kajti prvo škropljenje naj se izvrši že nekaj dni, predno začne trta cvesti. Za 1 ha (skoro 1 $\frac{3}{4}$ orala vinograda je treba 5 kg vitrijola in 5 kg gašenega ali 2 $\frac{1}{2}$ kg negašenega apna: iz tega se bode napravilo 500 l škropilne vode. To bode stalo za enkrat okoli 3 gld. z delavci vred, ki bodo škropili. Vitrijol je namreč kg 25 kr., 2 $\frac{1}{2}$ kg apna kaci 20—30 kr. Drugo škropljenje naj se izvrši, kakor hitro je trta odcvetela, zlasti na tistih delih trte, kateri so od zadnjega škropljenja zrastle. Tretje škropljenje je le takrat potrebno, če se je peronospora močno pokazala in če je vreme toplo in vlažno. V tretje se škropi navadno konec julija. Poškropiti se morajo posebno vsi listi, tako kakor da bi jih droben dež dobro porosil. Za to je pač treba dobre škropilnice. Škropi naj se pri solnčnem, mirnem in suhem vremenu. Lehak in krotek dež škropljenju ne škoduje. Če je pa za našim škropljenjem močno in dolgo deževalo, treba je škropljenje na vsak način ponoviti. Škropi naj se na vsak način in vsako leto, če tudi ne vemo, ali bo strupena rosa v mali ali v veliki meri ali pa nič ne nastopila.

(Nov način požlahtnitve ameriških trt.)

Na Ogrskem, kjer se za povzdigo vinogradarstva, za zasaditev ameriških trt mnogo več, racijonelše in strokovnjaško zgodi, kakor v naši državni polovici, imajo v vinorejski šoli v Baraczki na Niže Ogrskem v službi fracoskega strokovnjaka iz Montpelier-ja, ki uči na nov način požlahtnovati ameriške trte. To požlahtnenje vrši se neki v taki velikanski meri, da bodo samo letos nad 2 milijona trt na ta nov način požlahtnili. Metoda je taka, da vsak strokovnjak v vinarstvu, precej razume in se čudi, da se niso doslej do take požlahtnitve pospeli. V nekoliko dnevih zamore se vsak izvedenec tej novi metodi priučiti. — Do slej prišlo je uže mnogo slušateljev v to strokovno šolo učit se, želeli bi bilo, da bi se tudi pri nas česa v tej zadevi zgodilo. —

(Kislemu zelju in kisli repi) tekmovalci so se našli na Dunaji, a so slabo opravili. Na Dunaji je namreč veliko obrtnikov, ki se peča s kisanjem; tu prodajo te sploh priljubljene prikuhe.

Kisajo jo tako kot pri nas, s soljo in kuminom (kimelnom). Njih tekmovalci so pa poskušali po kemičnem potu hitreje zelje skisati, pa se jim ni posrečilo. Občinstvo je kmalu spoznalo, da s kemikalijami kisano zelje ni tako dobro in zdravo.

(Mladih konj ni dobro prehitro vpregati.)

Mladi konji bi se naj ne silili popred v vprego, dokler niso popolnoma dorasli in se telesno krepko razvili. Pri nas pa se čestokrat konji že vprežejo, predno so dovršili 2 leti. To je jako ne-spametno in se pozneje kaj rado maščuje. Tako živinče namreč pred časom oslabi in tako tudi na vrednosti in ceni izgubi. Konji so v tej dobi navadno zelo bistri in ognjeni in se toraj kaj lahko preženejo in silijo. Nasledek temu pa je, da dobé marsikake napake, ki se pozneje ne dadó več odpraviti. Konji, ki so se še le v 4. in 5. letu začeli vpregati, trpé dostikrat 20—25 let, med tem ko so prehitro vpreženi konji že po 10—12 letu obrabljeni. Kdor se toraj ukvarja s konjarstvom, naj mladim konjem lepo in skrbno streže in jih naj nikar prezgodaj na delo ne sili. Prepričal se bode potem sam, da bodo taki konji zrasli lepši in krepkejši ter bodo za polovico trpežnejši, nego drugi, ki so vsled napačnega ravnanja že v prvi mladosti dobili v se kal slabosti in raznih drugih napak.

(Polži.) Nekemu vrtnarju delali so polži veliko škodo v vrtu. Objedli in oblizali so mu vso zelenjad. Da-si jih je vsak dan pobiral in jih več tisoč uničil, tako vendar vse to ni prav nič izdalo. Sedaj mu prijatelj pove, da je pregnal polže s suhim pa ugašenim apnom. Takoj kupi nekaj apna, koje polije z vodo, da razpade v prah, s katerim potem na večer vse gredice potrosi. Od tega časa se je le malo polžev na površji prikazalo in še ti so hitro poginili. Od sedaj je pa tudi zelenjad v vrtu lepo in bujno rasla, polžev pa ni bilo več videti.

(Prošnja.) Vse naše prijatelje prav uljudno prosimo, da nam blagovolijo najdalje do 20. maja poročati, kako je pri njih sadno drevje odcvetelo. Povedó nam naj čisto kratko, najložje po dopisnici, je-li drevje cvetelo pri ugodnem, vlažno-toplem in bolj tihotnem, ali pa pri neugodnem, deževnem in vetrovnem vremenu. Istotako bi nam ustregli, ako bi poročali, če so se razni škodljivci, zlasti cvetoderi, v večjem številu prikazali. Po cvetoderu uničeno cvetje ljudje smod imenujejo in je kaj lahko poznati drevo, na katerem je ta mrčes. Nadjamo se, da bodo tej prošnji mnogi ustregli, in se že naprej najtopleje zahvalimo.